

АНКЕТА О ПОТРОШЊИ ДОМАЋИНСТАВА

ПРАВНИ ОСНОВ

„Анкета о потрошњи домаћинства“ спроводи се на основу Закона о званичној статистици („Службени гласник РС”, број 104/09).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај

Циљ анкете је прикупљање података о приходима и потрошњи домаћинства, односно података о основним елементима личне потрошње. Такође, анкетом се прикупљају и подаци о неким важнијим показатељима животног стандарда (услови становања, снабдевеност домаћинства трајним добрима и сл.), као и основни подаци о демографским, економским и социолошким карактеристикама домаћинства.

Посебан циљ анкете, у оквиру статистичког система, је да обезбеди неопходне податке за израду биланса финалне потрошње у Систему националних рачуна и за израду пондера који се примењују за израчунавање индекса потрошачких цена у оквиру Статистике цена.

Извештајна јединица

Извештајна јединица у овој анкети је свако домаћинство, самачко или вишечлано, изабрано према плану узорка.

Домаћинством се сматра: а) заједница лица чији чланови заједно станују, заједно се хране и троше остварене приходе (*вишечлано домаћинство*); б) самац који самостално живи, самостално се храни и троши остварене приходе (*једночлано*, односно *самачко домаћинство*).

Члановима домаћинства сматрају се:

- лица која су привремено одсутна (на служењу војног рока, на издржавању казне затвора краће од дванаест месеци);
- ученици и студенти, без обзира на дужину боравка изван свог домаћинства;
- дневни или недељни мигранти, односно лица која раде или се школују у другом месту у земљи или иностранству и имају економске везе са домаћинством (немају друго домаћинство) у којем бораве најмање месец дана у току године.

Члановима домаћинства не сматрају се:

- лица која дуже време (дванаест и више месеци) бораве у другом месту у земљи или у иностранству; она се третирају као дуготрајно одсутна лица;
- подстанари и сустанари који живе у стану или у кући у којој живе чланови домаћинства, а не хране се заједно са укућанима; они се не убрајају у чланове тог домаћинства, већ представљају посебно домаћинство, с боравиштем на тој адреси.

Анкетом се не обухватају тзв. колективна домаћинства (болнице, интернати, затвори, манастири, самостани и сл.). Међутим, ако лице борави у колективном домаћинству краће од дванаест месеци, онда се укључује у анкету.

Привремено присутна лица (гости и слично), који су чланови других домаћинства, не укључују се у анкету.

Носилац домаћинства је лице препознатљиво за све чланове домаћинства. Најчешће је то лице које доноси значајне одлуке или је одговорно за финансијску ситуацију и благостање чланова домаћинства.

Обухват истраживања

Анкетом о потрошњи домаћинства обухватају се домаћинства на територији Републике Србије (стално становништво).

Тип узорка - У анкети се примењује двоетапни стратификовани узорак. Јединице прве етапе су пописни кругови, а јединице друге етапе су домаћинства.

Стратификација - Пописни кругови, као примарне јединице, стратификују се према типу насеља (градско и остало) и према територији (14 стратума).

Избор узорка – Узорак се састоји од 12 независних подузорака (један за сваки месец у години), који се бирају према истој узорачкој шеми. Јединице прве етапе (пописни кругови) бирају се пропорционално броју домаћинства, а јединице друге етапе (домаћинства) бирају се са једнаким вероватноћама (просто случајно).

Величина узорка - У узорак се бира 960 пописних кругова и око 8800 домаћинства за годину дана. Сваких петнаест дана анкетира се око 370 домаћинства.

Метод, време и извори за прикупљање података

У анкети се примењују метод интервјуа (испитивања) на бази упитника и метод вођења дневника.

Методом интервјуа прикупљају се подаци о карактеристикама домаћинства, приходима, издацима за полутрајна и трајна добра, као и подаци о приходима и расходима домаћинства која се баве пољопривредом, ловом и риболовом.

Домаћинство води дневник потрошње за петнаест, односно шеснаест дана, за производе и услуге намењене личној потрошњи.

Анкета је годишње истраживање које се спроводи континуирано током календарске године (од 1. јануара до 31. децембра).

Подаци се прикупљају за целу посматрану годину (приходи, расходи и потрошња), а свако домаћинство се снима петнаест, односно шеснаест дана.

Период снимања је петнаест, односно шеснаест дана за производе и услуге који су намењени личној потрошњи, који се прикупљају методом вођења дневника.

Референтни период за трајна добра је дванаест месеци, за полутрајна добра, пољопривреду, лов и риболов три месеца, а за приходе месец дана.

Обавезе заштите индивидуалних података

Појединачни подаци (за лица и домаћинство) добијени анкетом су пословна тајна и употребљавају се искључиво у статистичке сврхе, што је у складу са Законом о званичној статистици („Службени гласник РС“, бр. 104/2009).

Резултати истраживања објављују се у агрегираном облику чиме је у потпуности обезбеђена тајност индивидуалних података о домаћинствима и лицима.

Списак и дефиниције основних обележја индикатора

Приходи домаћинства у новцу и у наплату обухватају приходе у новцу, новчану вредност натуралне потрошње и прихода у натури, којима су домаћинства располагала у анкетном периоду.

Приходи домаћинства у новцу:

- **Приходи из редовног радног односа** обухватају приходе из редовног радног односа;
- **Приходи ван редовног радног односа** обухватају новчана примања од прековременог рада, на основу уговора о делу, ауторског уговора и сл.;
- **Пензије (старосне, породичне, инвалидске и остале)** обухватају примања на основу пензијског и инвалидског осигурања и додатке уз пензију;
- **Остала примања од социјалног осигурања** обухватају социјалну помоћ, додатке и друга примања на основу социјалне заштите; примања на име материјалног обезбеђења незапослених и привремено незапослених лица; примања на име алиментације, издржавања; примања на основу здравственог осигурања; примања и додаци на основу инвалидског осигурања; дечији додатак; стипендије ђака и студената, као и накнаде за ученике школа за квалификоване раднике;
- **Приходи од пољопривреде, лова и риболова** обухватају приходе домаћинства која се баве пољопривредом, ловом и риболовом;
- **Примања из иностранства** обухватају поклоне у новцу из иностранства;
- **Приходи од имовине** обухватају приходе од издавања стана или дела стана, камате, дивиденде и сл.;
- **Поклони и добици** обухватају поклоне у новцу, добитке од игара на срећу и сл.;
- **Остала примања** обухватају подизање штедних улога, враћене позајмице и смањење готовине у домаћинству, накнаде од национализоване имовине, накнаде на основу животног осигурања, осигурања имовине и сл.

Приходи домаћинства у натури

- **Приходи у натури на име зарада** обухватају храну, одећу, обућу, плаћене рачуне домаћинству за струју, телефон, регистрацију, бензин и др. од стране послодавца и сл.;
- **Натурална потрошња** обухвата вредност производа из сопствене производње домаћинства утрошених за личну потрошњу (храна, пиће, дрво за огрев и сл.).

Лична потрошња домаћинства подразумева новчану и натуралну потрошњу производа и услуга који служе за подмиривање животних потреба чланова тога домаћинства. Структура издатака за личну потрошњу прати се према међународној COICOP класификацији (Класификација производа и услуга личне потрошње по намени).

Према Класификацији производа и услуга личне потрошње по намени (COICOP), лична потрошња је подељена у дванаест главних група:

Група **Храна и безалкохолна пића** укључује издатке за производе од житарица, месо и месне прерађевине, рибу и рибље прерађевине, млеко и млечне производе, уља и масноће, воће и прерађевине од воћа, поврће и прерађевине од поврћа, шећер, џем, чоколаду и кондиторске производе, зачине, додатке јелима, освежавајућа пића, сирупе за припрему напитака, чај, кафу и какао.

Група **Алкохолна пића и дуван** укључује издатке за вина свих врста, пива, жестока алкохолна пића и дуван.

Група **Одећа и обућа** укључује издатке за све врсте мушке, женске и дечије одеће и обуће, њихову поправку, чишћење и изнајмљивање.

Група **Становање, вода, ел. енергија, гас и остала горива** укључује издатке за плаћање закупнине, комуналних услуга, електричне енергије, воде, гаса, материјал и услуге за редовно одржавање и поправке стана.

Група **Опрема за стан и текуће одржавање** укључује издатке за куповину покућства, кућног текстила, поправке намештаја, рестаурације, издатке за куповину великих и малих кућних апарата, прибора за кућу и врт, посуђа, производа за чишћење и одржавање стана и ствари у домаћинству и издатке за кућне услуге.

Група **Здравље** укључује издатке за болничке и неболничке услуге, куповину лекова, издатке за партиципацију или приватне здравствене услуге.

Група **Транспорт** укључује издатке за куповину нових и половних возила, куповину резервних делова, издатке за поправку возила, куповину горива и мазива. Ова група такође укључује издатке за јавни превоз железницом, друмски, морски и ваздушни саобраћај.

Група **Комуникације** укључује издатке за куповину, одржавање и поправку опреме за комуникацију, издатке за поштанске и телефонске услуге.

Група **Рекреација и култура** укључује издатке за куповину опреме за спорт, рекреацију и културу, издатке за куповину разних друштвених игара, играчака, издатке за кућне љубимце, услуге ветеринара, издатке за услуге везане уз спортске и културне догађаје, издатке за игре на срећу, куповину школских и других књига, прибора за цртање и писање и издатке за пакет аранжмане.

Група **Образовање** укључује издатке за предшколско, основно, средње и високо образовање. Ова група укључује и издатке за приватне часове, обуке и курсеве.

Група **Ресторани и хотели** укључује издатке за угоститељске услуге у ресторанима, кафићима, кантинама и слично, услуге смештаја у хотелима, мотелима, планинарским домовима, камповима и слично и услуге смештаја у ђачким и студентским домовима.

Група **Остали лични предмети и остале услуге** укључује издатке за услуге личне неге, куповину апарата за личну негу, куповину накита, личних предмета, плаћање финансијских услуга, услуге осигурања, издавање личних докумената и друго.

Снабдевеност домаћинства трајним добрима – анкетом се обухватају трајна добра која су домаћинству доступна, да их користи према својим потребама, без обзира да ли су власништво домаћинства или не.

Ниво репрезентативности података

Подаци добијени анкетом су репрезентативни за ниво Републике Србије укупно, по типу насеља и за ниво НСТЈ2 (Београдски регион, Регион Војводине, Регион Шумадије и Западне Србије, Регион Јужне и Источне Србије).

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохију, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију.

Ниво усаглашености са међународним препорукама и стандардима и праксом

Анкета о потрошњи домаћинства се од 2003. године спроводи по међународним стандардима и препорукама Евростата (Household Budget Surveys in the EU, Methodology and Recommendation for Harmonization 2003), Међународне организације рада (International Labour Organization – ILO) и Уједињених нација, чиме се обезбеђује међународна упоредивост података.

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

Организацију припреме и спровођење, као и обраду прикупљених података, врши Републички завод за статистику Србије, а непосредни извршиоци анкете су: **инструктори, контролори и анкетари**.

Инструктори и контролори се одређују из редова запослених у Републичком заводу за статистику.

Обавезност (или необавезност) давања података

Обавеза давања података темељи се на члану 26, а казнене одредбе за одбијање давања података или давање непотпуних и нетачних података на члану 54. Закона о статистичким истраживањима („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

Подаци прикупљени анкетом се користе искључиво у статистичке сврхе и не објављују се као појединачни.

Роковник основних фаза спровођења истраживања и публиковања података

Група за статистику потрошње и стандарда становништва припрема и прослеђује инструменте анкете контролорима из подручних одељења за статистику и анкетарима за град Београд сваког месеца, до двадесетог, за наредни месец.

Анкетар је обавезан да у року од пет дана, по истеку анкетног периода, преда контролору попуњене упитнике.

Контролор сукцесивно преузима анкетни материјал од анкетара (обрасце и дневнике) и доставља Републичком заводу за статистику сваког петнаестог у месецу, за претходни месец.

Група за статистику потрошње и стандарда становништва преузима анкетни материјал од контролора и анкетара (град Београд) и, након детаљне контроле, предаје материјал на унос.

Након извршене логичке и рачунске контроле целокупног материјала, врши се обрада, табелирање и публиковање података.

Подаци се публикују квартално (претходни резултати), два и по месеца по завршетку квартала (15. март, 15. јун, 15. септембар и 15. децембар) и годишње (коначни резултати) три месеца по завршетку календарске године (31. март) у форми саопштења. Билтен Анкете о потрошњи домаћинства се објављује у новембру текуће године за претходну годину (15. новембар).

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

За спровођење Анкете о потрошњи домаћинства користе се следећи методолошки инструменти:

- Списак домаћинства изабраних у узорак (образац АПД/а);
- Упитник АПД-1;
- Дневник Д-1;
- Упутство за рад анкетара и контролора;

Упитници су доступни на веб сајту Републичког завода за статистику www.stat.gov.rs

Списак номенклатура и класификација

1. Класификација личне потрошње по намени (COICOP класификација);
2. Класификација занимања, која је упоредива са Међународном стандардном класификацијом занимања (ISCO-08);
3. Ниво образовања, који је упоредив са међународним нивоима образовања и обуке (ISCED-2011).

Публикације

- Приходи у новцу и у натури и лична потрошња домаћинства, коначни резултати – годишње саопштење (ЛП11);
- Приходи у новцу и у натури и лична потрошња домаћинства, претходни резултати – квартално саопштење (ЛП12);
- Статистички билтен – Анкета о потрошњи домаћинства, коначни резултати;
- Статистички годишњак, поглавље 7. Потрошња становништва;
- Методологија и стандарди, свеска бр. 49/2013.
- Методологија и стандарди, свеска бр. 58/2014.
- Методологија и стандарди, свеска бр. 63/2015.

Публикације су доступне на веб сајту Републичког завода са статистику www.stat.gov.rs

Контакт особа – Наташа Мијаковац, локал 242